

• કપાસમાં આંતર પાક પધ્ધતિ દ્વારા નફાકારક ખેતી

નામ : જગદીશભાઈ અમરશીભાઈ ગામી

ગામ : બગથળા તા.જી. મોરબી

અભ્યાસ : ૧૦ ધોરણ

મોબાઇલ નં. : ૯૪૨૭૭ ૨૧૪૯૨

જગદીશભાઈ બગથળા ગામનાં એક મહેનતું કોઠાસુઝ ધરાવતા ખેડૂત છે. તેઓ છેલ્લા ઘણાં વર્ષ કૃષિ વિજ્ઞાન કેંદ્ર, તરઘડીયા તથા મોરબીનાં સંપર્કમાં છે અને અવાર નવાર કેંદ્રની મુલાકાત લે છે. મોરબીનાં કાંઠા વિસ્તારમાં પાણીનાં તળ ક્ષારયુક્ત હોવાથી ફક્ત વરસાદ આધારીત ખેતી પધ્ધતિ થાય છે. જેથી આ વિસ્તાર બિનપિયત કપાસ, તલ અને એરંડાનું વાવેતર થાય છે. છેલ્લા ઘણા વર્ષથી તેઓ ફક્ત કપાસનું ૫૪ ઇંચનાં અંતરે વાવેતર કરતાં, જેથી બે હાર વચ્ચે ઘણી જગ્યા ખાલી રહેતી. આ કેંદ્રની સલાહ મુજબ તેઓને વચ્ચે તલ અથવા અડદનું વાવેતર કરવાં સલાહ આપી.

જગદીશભાઈએ કેંદ્રની સલાહને અનુસરી કપાસનાં પાકમાં વચ્ચે ગુજરાત-૨ તલનું વાવેતર કર્યું. તેઓનાં જણાવ્યા મુજબ આંતરખેડ તથા નિંદામણમાં થોડી મુશ્કેલી પડી પરંતુ આર્થિક રીતે ખુબજ ફાયદો થયો. ફક્ત કપાસનું વાવેતર કરતા ત્યારે વિઘે ૧૪ થી ૧૫ કપાસ થતો, જ્યારે વચ્ચે તલનું વાવેતર કરવાથી કપાસનાં ઉત્પાદનમાં ખાસ ઘટાડો ન થયો એટલે ૧૨ થી ૧૪ મણનો ઉતારો મળ્યો પરંતુ સાથે સાથે એક વિઘે તલનું ૪ થી ૫ મણ ઉત્પાદન મળ્યું. આમ તલનાં ભાવની આર્થિક રીતે સરખામણી કરી તો દોઢ ગણ વધારે ઉત્પાદન મળ્યું, તદઉપરાંત બીજો ફાયદો એ મળ્યો કે ક્યારેક એક પાક નિષ્ફળ જાય તો બીજા પાકનાં ઉત્પાદનમાંથી નુકશાન સરભર થઈ જાય. આંતર પાક લેવાથી તેઓનાં અનુભવ મુજબ કપાસનાં પાકમાં ચુસિયા પ્રકારની જીવાતનો પણ ઉપદ્રવ ઓછો રહે છે, એટલે જગદીશભાઈને થોડી મુશ્કેલી પડવાં છતાં કપાસ-તલની આંતરપાકની ખેતી સફળતાપૂર્વક ખેતી કરી આ વિસ્તારમાં દાખલો બેસાડેલ છે.

● દાડમની નિકાસલની સફળ ખેતી

નામ : વેલજીભાઈ મહાદેવભાઈ સનારીયા
 ગામ : ગોકુલનગર તા. હળવદ જી. મોરબી.
 ઉંમર : ૫૮ વર્ષ અભ્યાસ : ૧૦ પાસ
 જમીન : ૪૦ વિઘા મોબાઇલ નં. : ૯૯૭૯૭ ૨૪૨૬૦

શ્રી વેલજીભાઈ, ગોકુલનગર ગામનાં પ્રગતિશીલ ખેડુત છે અને છેલ્લા બે વર્ષથી કૃષિ વિજ્ઞાન કેંદ્રનાં સંપર્કમાં છે. હળવદ વિસ્તારમની જમીન કે જે રેતાળ ગોરાળુ છે અને બોરનાં ઉંચા ક્ષારવાળા પાણીમાં ક્યો પાક સારો થઈ શકે તે માટે તેઓ લાખણી (બનાસકાંઠા), નાગપુર મહારાષ્ટ્ર, રાજસ્થાન વગેરે વિસ્તારમાં ફરી દાડમનું વાવેતર કરવાનું નક્કી કર્યું. તેમને ૮ એકરમાં ૨૦૧૪-૧૫માં ભગવો-સિંદુરી દાડમનું ટીસ્યુ કલ્ચરનાં રોપા દ્વારા ટપક પદ્ધતિથી વાવેતર કરેલ છે. પોતાની વાડીએ બે ગાયો છે. જેનાં છાણ તથા ગોમુત્રમાંથી જીવામૃત બનાવી ટપક પદ્ધતિ દ્વારા આપે છે.

તેઓ ફક્ત ગાય આધારીત ખેતી નથી કરતા પરંતુ જરૂર પડ્યે જ રાસાયણિક પ્રવાહી ખાતરનો કે સલામત દવાનો ઉપયોગ કરે છે. ગોમુત્ર તેમજ જીવામૃતનો ઉપયોગ કરવાથી તેઓના દાડમનાં ફળનું કદ મોટું અને ચમકદાર થાય છે, જેથી વેલજીભાઈનાં ફાર્મનાં ૮૦% દાડમ બહાર નિકાસ થાય છે. જે અંગે કૃષિ વિજ્ઞાન કેંદ્ર, મોરબી અને દુરદર્શન કેંદ્ર દ્વારા જાન્યુઆરી-૨૦૧૯માં રૂબરૂ મુલાકાત લઈ તેનું વિડીઓ રેકોર્ડિંગ કરી દુરદર્શન કેંદ્ર, રાજકોટ પરથી પ્રસારીત પણ કરવામાં આવેલ. રવિ ઋતુમાં ફળ ચમકદાર મળે તે આશયથી મૂગ બહારની માવજત આપેલ, આમ વેલજીભાઈને ગયા વર્ષે ૨૦ વિઘામાંથી રૂ.૧૬૨૩૩૬૦/-નો નફો મેળવેલ છે. આટલો ઉંચો નફો મેળવી આ વિસ્તારમાં દાખલો બેસાડેલ છે અને ઘણા ખેડુતોતેની પાસેથી માર્ગદર્શન મેળવે છે.

ક્રમ	પ્રતિ ઇંડ ઉત્પાદન કિલો	ભાવ રૂ./કિલો	એક વિઘામાં ઇંડની સંખ્યા	એક વિઘાનું એકંદર ઉત્પાદન કિલો	૨૦ વિઘાનું ઉત્પાદન કિલો	૨૦ વિઘાની આવક	ખર્ચ પ્રતિ ઇંડ	એક વિઘાનો ખર્ચ	૨૦ વિઘાનો ખર્ચ	નફો ૨૦ વિઘાનો
૧	૨૮ કિલો	૪૩/-	૧૫૨	૪૨૫૬ કિલો	૮૫૧૨૦ કિલો	૨૩૮૩૬૦/-	૨૫૦/-	૩૮૦૦૦/-	૭૬૦૦૦૦/-	૧૬૨૩૩૬૦/-

પશુપાલનનાં વ્યવસાયમાં મહિલાઓનું શ્રેષ્ઠ યોગદાન

નામ : સોનલબેન પ્રકાશભાઈ હણ
સરનામું : ખોખાણી શેરી, શ્રીન ચોકની બાજુમાં, મોરબી – ૩૬૩૬૪૧
જન્મ તારીખ : ૨૬/૦૪/૧૯૮૫
શિક્ષણ : ૮ ધોરણ પાસ

આજનાં મોંઘવારીનાં યુગમાં પશુપાલન અને દુધ ઉત્પાદનનો વ્યવસાય આર્થિક રીતે સદ્દર બનવા માટે શ્રેષ્ઠ વ્યવસાય છે. ભારત દેશની અર્થવ્યવસ્થા કૃષિ અને પશુપાલન પર આધારીત છે. વિશ્વનાં અનેક દેશનાં આર્થિક માળખામાં તેમજ તેમની ગ્રામિણ સંસ્કૃતિમાં પશુપાલનનું આગવું મહત્વ છે જે તે દેશની કે રાજ્યની ભૌગોલિક પરિસ્થિતિ, હવામાન અને કૃષિ વિષયક અન્ય પરિબળો અમુક ચોકકસ પ્રકારનાં પશુધનને વધુ અનુકૂળ રહે છે અને ત્યાંની આર્થિક સદ્દરતામાં વધુ નોંધપાત્ર ફાળો આપે છે.

આજનાં સમયમાં શહેરી વિસ્તાર હોય કે ગ્રામ્ય વિસ્તાર હોય તેમાં વધુ આવક મેળવવા માટે પશુ ઉછેર અને ડેરી વ્યવસાય એ આર્થિક પાસું મજબૂત કરવામાં અગત્યનું યોગદાન આપે છે. આપણાં ઘણાં ગ્રામિણ વિસ્તારનાં પરિવારમાં પશુપાલનની આવક ખેતીની આવકની સરખામણીમાં ઘણી વધારે જોવા મળે છે.

ગ્રામ્ય તથા શહેરી વિસ્તારમાં મહિલાઓ પશુપાલનનું કાર્ય કરી દૂધ અને દૂધની પ્રોડક્ટનું વેચાણ કરી પોતાના પરિવાર તથા કુટુંબની આવકમાં વધારો કરી આર્થિક સ્થિતિમાં ઘણો સુધારો કરી આપ્યો છે અને પોતાના કુટુંબને સમૃદ્ધ બનાવી આપ્યું છે. પશુપાલન થકી ખેતી માટે ફળદ્રુપ ખાતર તૈયાર કરી શકાય છે તથા બાયોગેસ પ્લાન્ટ કરીને રસોડા માટે ઉપયોગી ગેસ મેળવી શકાય છે જેથી તેમાં પણ આર્થિક ફાયદો થાય છે.

અત્યારનાં સમયમાં જ્યાં મહિલાનું માન વધ્યું છે, જે મહિલા સશક્તિકરણનું શ્રેષ્ઠ પાસું છે. જે મહિલાઓ પોતાની તથા પોતાના પરિવારની આર્થિક જરૂરીયાત ને સારી રીતે પુરી કરી શકતી હોય તેવી મહિલાઓનું સમાજમાં પણ નામ થાય છે.

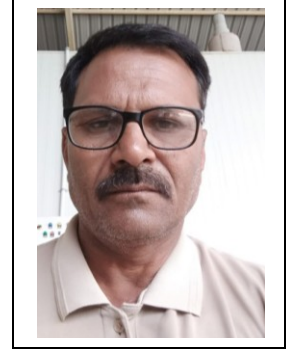
તો ચાલો આજે આપણે મોરબી જિલ્લાનાં એક સફળ મહિલા પશુપાલકને મળીએ જેનું નામ સોનલબેન પ્રકાશભાઈ હણ છે. એમનો અભ્યાસ ધોરણ ૮ પાસ છે. તેનાં કુટુંબનો વ્યવસાય "ચા" બનાવી વહેંચવાનો છે. આ વ્યવસાયથી ઘરનું ગુજરાન સારું એવું ચાલતું પણ ક્યારેક વધારાનો ખર્ચ આવી પડે તો વિચારવું પડતું કે પૈસા ક્યાંથી લાવીશું ? જેથી સોનલબેનને વિચાર આવ્યો કે જો હું પણ કઈ વ્યવસાય કરું તો મારા કુટુંબની જરૂરીયાતને પહોંચી શકવામાં મદદરૂપ થઈ શકું.

જેથી તેમણે ૨૦૧૨ની સાલમાં ૧ ગાય ખરીદી અને તેની જે આવક થતી તેમાંથી તેમણે બીજી ગાય ખરીદી, આમ તેમની પાસે આજે ૩૫ પશુઓ છે. જેમાંથી ૨૦ દૂધાળા પશુઓમાં ગાય છે અને ૧૩ વાછડી અને ૨ વાછરડા છે. આ ૨૦ ગાય એક દિવસનું ૧૮૦ લિટર દૂધ આપે છે અને તેઓ ૧લિટર દૂધ ૫૦રૂપિયાનાં ભાવે વહેચે છે. જેથી તેમણે રોજનાં ૮૦૦૦/- રૂપિયાની આવક થાય છે. જેમાં તેમને ટોટલ ખર્ચ ૫૨૭૩/- રૂપિયાનો થાય છે. જેમાં પશુઓનાં ખોરાક, દવા તથા અન્ય માણસો પણ કામ માટે રાખેલ છે, તેમનો પગાર વગેરે નો સમાવેશ થાય છે. આમ તેમના પરિવારની પશુપાલનનાં વ્યવસાયની એક દિવસની આવક ૩૭૨૭/- રૂપિયા થઈ. આજે સોનલબેનને કંઈ પણ નાનો મોટો ખર્ચ કરવો હોય તો તેને કોઈ પાસેથી પૈસા લેવાની જરૂર પડતી નથી. સોનલબેનનાં પરિવારે આ આવકમાંથી નવી મારુતિ સ્વીફ્ટ ખરીદી અને હવે તેઓ નવું મકાન પણ ખરીદવાનાં છે અને તેઓને સ્વ સહાય જુથ શ્રી અંબિકા સખીમંડળ, મોરબીનાં પ્રેસિડેન્ટ પણ બનાવવામાં આવ્યા છે.

વર્ષ	: ૨૦૧૮-૧૯
પશુઓની સંખ્યા	: ૩૫
દૂધાળા પશુઓની સંખ્યા	: ૨૦
મહિનાની આવક	: ૨,૭૦,૦૦૦/-
મહિનાનો ખર્ચ	: ૧,૪૩,૨૦૦/-
કર્મચારીઓનો પગાર	: ૧૫,૦૦૦/-
મહિનાનો ટોટલ નફો	: ૧,૧૧,૮૦૦/-

● પ્લાસ્ટીક આવરણ દ્વારા સક્કરટેટીનું સફળ ઉત્પાદન

નામ : શિવલાલ બાલુભાઈ મારવાણીયા
ગામ : રાજપર, તા.જી. મોરબી
ઉંમર : ૫૦ વર્ષ
અભ્યાસ : ૧૦ પાસ
જમીન : ૯ એકર
મોબાઇલ : ૯૮૭૯૬૩૩૭૩૫

શ્રી શિવલાલભાઈ રાજપર ગામના મહેનતુ અને ખેતી અંગેની ઉંડી સુઝ ધરાવતા ખેડૂત છે . જેઓ બહારના અનુભવો લઈ પોતાના ખેતીમાં નવીનતમ પ્રયોગો કરતા રહે છે. કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર, મોરબી તેમજ તરઘડીયાના સંપર્કમાં છે. ગયા વર્ષ કૃષિ ઇજનેરી કોલેજ દ્વારા નિદર્શનમાં આપવામાં આવેલ પ્લાસ્ટીક શીટ, શિવલાલભાઈને સક્કરટેટીના વાવેતરમાં પ્લાસ્ટીક આવરણ તરીકે આપવામાં આવેલ જેનો શિવલાલભાઈ સક્કરટેટીના વાવેતરમાં સફળતાપૂર્વક ઉપયોગ કરી પરિણામ મેળવ્યું.

શિવલાલભાઈએ બે એકરમાં સક્કરટેટીનું ખરીફ - ૨૦૧૮માં વાવેતર કરેલ. જેમાં એક એકરમાં પ્લાસ્ટીક આવરણનો ઉપયોગ કરેલ ખરીફ - ૨૦૧૮માં આ વિસ્તારમાં ફક્ત ૧૭૮ મી.મી. જેટલો વરસાદ પડેલ , જેથી જમીનમાં ભેજની તીવ્ર ખેંચ હતી અને કુવામાં ફક્ત ૪૦ થી ૪૫ મિનીટનુ પાણી હતું. પરંતુ પ્લાસ્ટીક આવરણ હોવાથી આ પાકને ક્યારેય પાણીની ખેંચ ન પડી, અને પ્લાસ્ટીક આવરણ નહતું કરેલ તેના કરતા બમણું ઉત્પાદન એટલે કે એકરે તેઓએ ૩૨૦૦ કિલો ઉત્પાદન મેળવેલ અને રૂ. ૪૫/- પ્રતિ કિલો ધર બેઠાના ભાવે વેંચાણ કરી કુલ ૧૪૪૦૦૦/- નું વળતર મેળવેલ . એકંદરે એક એકરે રૂ. ૪૦૦૦૦/- નો ખર્ચ કરતા શિવલાલભાઈને ૧૦૪૦૦૦/- નો ચોખ્ખો મળેલ . આમા નબળા ચોમાસામાં પણ શિવલાલભાઈએ સફળતાપૂર્વક સક્કરટેટીનું વાવેતર કરી સારું વળતર મેળવી દાખલો બસાડેલ છે.

• સફેદ ડુંગળી ની આગવી ઢબે ખેતી

નામ : પ્રભુભાઈ જીવરાજભાઈ બરાસરા

ગામ : જોધપર નદી

અભ્યાસ : ૧૧ પાસ

ઉંમર : ૬૦

જમીન : ૫૦ એકર

મોબાઈલ નં. : ૯૯૨૫૪ ૫૩૩૩૨

પ્રભુભાઈ જોધપર (નદી) મોરબી ની બાજુના ગામના વ્યવસાયલક્ષી ખેડૂત છે તેઓ ખેતી નો કોઈપણ પાક લે તેની અગાઉથી બજાર ની પરિસ્થિતિ જોઈ ગણતરી કરી આધુનિક ઢબથી જ ખેતી કરે છે ગયા વર્ષે તેઓએ ૨૫ એકરની સફેદ એગ્રીફાઇન્ડ ડુંગળી નું વાવેતર કરેલ, વાવેતર કરતા પહેલા તેઓએ જમીનનું પૃથ્થકરણ કરાવેલ અને ડુંગળી ના પાક માટે કયાં તત્વોની જરૂરિયાત છે તે પ્રમાણે ખાતરનો ઉપયોગ કરેલ. તેઓ કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર મોરબી અને એન. એચ.આર. ડી. એફ.(નારણકા) રાજકોટ જેવી સંસ્થાઓની અવાર-નવાર રૂબરૂ મુલાકાત લઈ માહિતી મેળવે છે અને તેઓ તેનો અમલ તેના ખેતર પર કરે છે

ગયા વર્ષે તેમણે જે ડુંગળીનું વાવેતર કરેલ હતું તેમાં તેઓને એક એકરમાં ૧૫૦ મણ જેટલું એવરેજ ઉત્પાદન મળેલ અને તેનું ઉત્પાદન ગુણવત્તાયુક્ત અને મોટાદડા વાળું હોવાથી રૂ.૨૪૦ પ્રતી ૨૦ કિલો જેવા ઊંચાભાવ મળેલ , કુલઉત્પાદનના ૫૦ ટકાનું બજારમાં વેચાણ કરેલ બાકી રહેલ ૫૦ટકા પોતાના ખેતરે બનાવેલ ડુંગળી ના મેળા માં સંગ્રહ કરેલ અને હાલ તેનો રૂ.૨૫૫ પ્રતી ૨૦ કિલો પ્રમાણે બિયારણ માટે વેચણ ચાલુ છે એટલે એકંદરે તેઓને સરેરાશ રૂ.૨૫૫ પ્રતી ૨૦ કિલોના ભાવ મળ્યા એટલે એકરે રૂ.૨૫૧૭૫૦ની આવક થઈ. પ્રભુભાઈ ગણતરી મુજબ એક એકરે ૭૦૦૦૦ નો ખર્ચકરેલ છે જેથી ચોખ્ખો નફો એક એકરે રૂ. ૧૮૧૭૫૦ મળેલ છે જે સામાન્ય ચીલાચાલુ ખેતી પદ્ધતિ કરતાં ઘણો ઊંચો છે. ઘણા ખેડૂતો તેમના ખેતર ની મુલાકાત લઈ પ્રેરણા મેળવે છે

હેન્ડીક્રાફ્ટ દ્વારા કોરોના સમયમાં ઘેર બેઠા આવક

નામ :- (૧) કાંતાબેન (૨) ગંગાબેન સખી મંડળ

જન્મ તારીખ :- (૧) ૧૦/૦૧/૧૯૪૮

(૨) ૨૪/૦૧/૧૯૭૭

ગામ :- લક્ષ્મીનગર

વાર્ષિક આવક :- પાણલ ચામુંડા સખી મંડળ

કાંતાબેન અને ગંગાબેન પાણલ ચામુંડા સખી મંડળ દ્વારા ગૃહ ઉદ્યોગ ચલાવે છે. જેમાં તેઓ દોરીના જુલા , ઉનની દરેક આઇટમ , પેપર બોક્સ , ભરત ખાટલી , કુશન કવર , મોબાઇલ કવર , લેટર બોક્સ , ટોડલીયા ભરત કામ , નેપકીન સ્ટેન્ડ જેવી વિવિધ આઇટમો બનાવે છે અને મંડળની વાર્ષિક આવક રૂ.૮૦,૦૦૦/- જેટલી છે.

આ વર્ષે કોરોનાના સમયમાં દરેક ધંધા-રોજકામમાં ગ્રાહકની ચેઇન તુટી જવાથી આ ગૃહ ઉદ્યોગ પર પણ અસર થયેલ પરંતુ આ સખી મંડળ દ્વારા નિરાશ થવાને બદલે સિલાઇ મશીન પર કામ શરૂ કરી લોકોની જરૂરીયાત મુજબ વસ્તુઓ આ મંડળ દ્વારા બનાવવાનું શરૂ કર્યું અને તેઓ દ્વારા એક એક મહિનાની રૂ.૬૬૦૦/-ની આવકા મેળવતા થયા, જે તેઓ આ પુરક આવક આ સમયમાં ઘર ચલાવવામાં ઉપયોગી થઇ.